

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพราะครูเป็นผู้
อบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีความรู้และคุณสมบัตินั้นเหมาะสมเพื่อเป็นประชาชนที่มีคุณภาพของ
ประเทศต่อไป (วิจิตร จันทรากุล 2526 : 40) ดังที่ประสาร มาลากุล ณ อุษงยา
(2527 : 9-10) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญถือเป็นหัวใจของการศึกษา
เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทในการถ่ายทอดวิชาการและวิชาชีพในด้านต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้าง
และพัฒนาคุณภาพให้แก่เยาวชนของชาติ เพื่อเป็นผู้สร้างสรรคความเจริญให้แก่ชุมชนและ
สังคมส่วนรวม

ปรีชญา เวสารัชช (2527 : 140-153) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การ
ประถมศึกษาในประเทศไทย พบว่า การสอนของครูจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
มากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญที่สุด คือ ตัวครูเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะอุปนิสัยใจคอ
ทัศนคติ สำนึก และมโนธรรม ส่วนตัวของครู ผลการวิจัยนี้ตรงกับข้อสรุปของผลการสัมมนา
มาตรฐานวิชาชีพครูที่ว่า คุณภาพครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา เพราะผลทางด้าน
การสอนของครูมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (สำนักงานเลขาธิการ
คุรุสภา 2523 : 1) ครูที่ให้การสนับสนุนหรือให้กำลังใจ ให้คำชมเชย ยอมรับความคิดเห็น
และความรู้สึกของนักเรียน จะทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจและมีความมุ่งมั่นในการเรียน
ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยที่ช่วยให้นักเรียน
สามารถเรียนจบหลักสูตรตามกำหนดเวลาด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
2529 : 28)

ในปัจจุบันครูมีภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติมากมาย มิใช่เพียงแต่เป็นผู้สอนหรือ
ถ่ายทอดวิชาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีบทบาททางด้านการศึกษาค้นคว้าทาง
วิชาการ ต้องเกี่ยวข้องกับชุมชนในฐานะผู้ให้บริการ มีบทบาทในฐานะผู้ดำรงและเผยแพร่

วัฒนธรรม และยังต้องมีบทบาททางการเมืองอีกด้วย (พลจัตวา บิตร 2526 : 1-9) จากการประชุมสัมมนาในระดับชาติ เรื่อง การปฏิรูปการฝึกหัดครู ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาศึกษาอาเซียนจัดขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2524 (ประสาร มาลากุล ณ อยุรยา 2526 : 7) ได้มีการสรุปแนวทางการจัดรูปแบบการเตรียมครูเพื่อให้มีบทบาทและภาระหน้าที่ 6 ประการ ดังนี้

1. เป็นผู้สอนที่มีความสามารถ
2. เป็นผู้อบรมเด็ก
3. เป็นผู้พัฒนา ทั้งพัฒนาตนเอง พัฒนาผู้เรียน และพัฒนาชุมชน
4. เป็นผู้แนะแนวเด็กทั้งในการดำรงชีวิตและอาชีพ
5. เป็นผู้ส่งเสริมและพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมไทย
6. เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีคุณภาพ และจรรยาวิชาชีพที่พึงประสงค์

คุรุสภาได้จัดทำมาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการ ซึ่งออกตามพระราชกฤษฎีกา คุรุ พุทธศักราช 2518 และได้กำหนดงานของครูที่ต้องปฏิบัติไว้ดังนี้

1. สอนและอบรมความรู้สามัญและวิชาชีพเบื้องต้น
 2. อบรมศีลธรรมจรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องทางด้านความประพฤติของนักเรียน
 3. ปกครองดูแลนักเรียนและรับผิดชอบในวิชาที่สอน
 4. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการสอนและการเรียน เช่น ทำบัญชีเรียกชื่อเตรียมการสอน ทำการวัดและประเมินผล
 5. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง
 6. แนะนำการศึกษาแก่นักเรียนและผู้ปกครอง
 7. ศึกษาหาความรู้ และวิธีการสอนใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุง
- สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 1 มีหน้าที่เพิ่มเติมอีก 3 ข้อ ดังนี้
8. ให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพ แนะนำปัญหาต่าง ๆ แก่นักเรียน เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาชีวิต
 9. จัดบริการด้านวิชาการ และร่วมมือกับฝ่ายวิชาการอื่น ๆ ของสถานศึกษา
 10. จัดบริการสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้ เป็นผู้นำหรือร่วมกิจกรรมสังคม

สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 2 มีหน้าที่เพิ่มขึ้นจากผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 1 อีก 2 ข้อ ดังนี้

11. ให้คำปรึกษาแก่ครูและอาจารย์ในวิชาที่รับผิดชอบ
12. เป็นที่ปรึกษาของอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรืออธิการ ในด้านปรับปรุง

การสอน และการเรียนของสถานศึกษา

นอกจากนี้ผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่อาจารย์ 1 ขึ้นไป ยังมีหน้าที่ศึกษาวิจัย วิเคราะห์ และนิเทศ ในสาขาวิชาที่รับผิดชอบอีกด้วย (กรมสามัญศึกษา, 2518 ข.)

ผู้ที่ประกอบอาชีพครูจึงเป็นบุคคลที่ต้องอุทิศทั้งกำลังกายและกำลังใจเป็นอย่างมาก จากงานวิจัยของ สุภางค์ จันทวานิช (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 : 39) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของการศึกษา ประชาบาล พบว่า ครูขาดทักษะในการสอน ไม่เข้าใจหลักสูตรเพียงพอ การถ่ายทอดความรู้จึงเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ซึ่งส่งผลต่อความสามารถทางวิชาการของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ กัญญา เดชะวิวัฒน์สกุล (2527 : 81-82) ซึ่งศึกษาเรื่องปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครูประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ตามความคิดเห็นของตนเอง พบว่า ครูไม่เขตปทุมวันมีปัญหาการสอนในเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของเนื้อหาที่สอนทั้งในด้านทักษะ เจตคติ ครูมีความต้องการทราบหลักการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการสอน ครูไม่มีความคิดริเริ่มในการผลิตสื่อการสอนด้วยวัสดุในท้องถิ่น ครูต้องการมีความรู้เรื่องวิธีการสร้าง การเลือก และการใช้สื่อการสอนเพื่อประกอบการสอน

หน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารงานการประถมศึกษาเช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และทบวงมหาวิทยาลัย ได้พยายามที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพครูเพื่อเพิ่มคุณภาพของการศึกษาโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรมครูประจำการ การศึกษาและดูงานนอกสถานที่ เป็นต้น กรุงเทพมหานครก็เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพครูโดยจัดทำโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน โครงการส่งเสริมห้องสมุดโรงเรียน โครงการศูนย์วิชาการเขต และโครงการส่งเสริมโรงเรียนมาตรฐานดีเด่น เป็นต้น สำหรับโครงการส่งเสริมโรงเรียนมาตรฐานดีเด่นเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารในโรงเรียนกระตือรือร้นในการพัฒนาด้านธุรการ ด้านวิชาการ ด้านปกครอง ด้านบริการ รวมทั้งจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียน และชุมชน โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นเครื่องมือวัด โรงเรียนใดที่ผ่านเกณฑ์ครบทุกด้านจะได้เป็นโรงเรียนมาตรฐานดีเด่น กรุงเทพมหานคร (สำนักงานการศึกษา กอวช. 2531 : 86).

จากงานวิจัยของ สุภัท ประเสริฐศิลป์ (2522 : 84-89) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์นักเรียนประถมศึกษา เขตดุสิต สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนที่มีมาตรฐานระดับดีมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่างกับโรงเรียนที่มีมาตรฐานระดับพอใช้ และโรงเรียนที่มีมาตรฐานระดับควรปรับปรุง สรุปได้ว่ามาตรฐานของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนดีเด่นนั้น ครูจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพจึงจะทำให้โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานได้เป็นโรงเรียนมาตรฐานดีเด่น สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้เริ่มจัดให้มีการประเมินโรงเรียนในปีการศึกษา 2523 จนถึงปีการศึกษา 2531 มีจำนวนโรงเรียนที่ได้มาตรฐานดีเด่นตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร 53 โรงเรียน จากโรงเรียนทั้งหมด 427 โรงเรียน ดังนั้นการศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนดีเด่นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่มุมมองที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ผู้บริหารและครูในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของครูให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเยาวชนและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านการจัดการสอน ด้านการอบรมและแนะแนว ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2523 ถึงปีการศึกษา 2531 จาก 24 เขต (ซึ่งในปี พ.ศ. 2533 ได้เปลี่ยนแปลงจาก 24 เขต เพิ่มเป็น 36 เขต)
2. การศึกษาการปฏิบัติงานของครูเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการจัด การสอน การอบรมและแนะแนว การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาตนเอง และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในช่วงเวลาที่วิจัยเรื่องนี้ครูในโรงเรียนประถมศึกษาใต้เด่น ซึ่งผ่านการประเมินของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2523 จนถึงปีการศึกษา 2531 ปฏิบัติงานเช่นเดียวกับที่โรงเรียนได้รับการประเมินมาตรฐานดีเด่น เพราะสำนักงานการศึกษาจะมีการประเมินโรงเรียนดีเด่นทุกปี

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การปฏิบัติงานของครู หมายถึง การทำงานของครูในด้านการจัดการสอน การอบรมและแนะแนว การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาตนเอง และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

การจัดการสอน หมายถึง การทำงานของครูที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมด เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ได้แก่ การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดบรรยากาศในห้องเรียน การวัดและประเมินผล รวมทั้งการสอนซ่อมเสริมนักเรียน

การอบรมและแนะแนว หมายถึง การทำงานของครูที่เกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย รู้จักคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง การทำงานของครูในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นอกเวลาเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นการพัฒนาและเพิ่มประสบการณ์ในการเรียนของนักเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การพัฒนาตนเอง หมายถึง การทำงานของครูในการเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเอง ทั้งจากการอ่านและการประชุมร่วมกันของครู รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้จากการสนับสนุนของหน่วยงานเพื่อทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การทำงานของครูที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน เป็นงานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ทราบกิจกรรมของโรงเรียน ให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนมุ่งช่วยเหลือชุมชน

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 427 โรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนมาตรฐานดีเด่น ของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ในด้านธุรการ ด้านวิชาการ ด้านการปกครอง และด้านการบริการ มีจำนวน 53 โรงเรียน

ครู หมายถึง ครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร จาก 53 โรงเรียน จำนวน 2,024 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร วารสาร รายงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งเกณฑ์การประเมินโรงเรียนดีเด่น
2. สร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียน
3. นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงสำนวนภาษาของข้อคำถามให้เข้าใจง่าย ครอบคลุมเนื้อหา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา
4. นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ไปทดลองใช้กับครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวม 25 คน แล้วนำข้อมูลมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์
5. นำแบบสอบถาม ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น จำนวน 336 คน จาก 53 โรงเรียน ใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน และแบบสังเกตการสอนกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 คน จาก 14 โรงเรียน ในการสังเกตการสอนใช้เวลาครั้งละ 40-60 นาที
6. วิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และจัดอันดับความสำคัญ
7. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและครูในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น
2. เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารและครูนำไปใช้ในการปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียน
3. ให้ข้อเสนอแนะแก่สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับ

ประถมศึกษาในการปรับปรุงคุณภาพของครูให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย